

(scannat 2000 lagrat i off O / 231 / 83_02424 / 850708)

Enligt sändlista

Inrättande av naturreservatet Sjösakärren på fastigheten Valsta 3:1 i Svärta socken,
Nyköpings kommunUppgifter om reservatet

Namn	naturreservatet Sjösakärren
Objektnr	0402054
Kommun	Nyköping
Socken	Svärta
Fastighet	Valsta 3:1
Lägesbeskrivning	Reservatet ligger på östra sidan av Sjösafjärden ca 12 km öster om Nyköping
Kartblad	Topografiska kartlade Nyköping SO Ekonomiska kartlade 09725
Gräns	Gränsen för reservatet har markerats med kraftig heldragen linje på reservats- kartan (bilaga B I och 52)
Markägare	Johan Löwen, Sjösa gård, Nyköping
Naturvårdsförvaltare	Skogsvårdsstyrelsen
Areal	40 ha varav det inre området utgör 20 ha och det yttre området 20 ha.

Beskrivning av området

Sjösakärren ligger mellan Sjösafjärden och den rullstensås som från trakten av Horn sträcker sig norrut förbi torpet Sandstugan. Åsen ingår i det stråk av israndbildningar som följer Sörmlandskusten över Örstig - Horn - Hånömogen och vidare mot -nordost. Åsens västra sida är täckt av svallgrus och svallsand med inlagring av skalgrus och relativt stor mängd av kalkstensblock. Ytligt grundvatten som filtrerar genom avlagringarna på

åsslutningen rinner upp som källor vid åsfoten. Källvattnet, som är kalkhaltigt, har givit upphov till två olika kärrpartier av rikkärrkaraktär nämligen Sandstugukärret i norr och kärrmarkerna kring Igelsjön längre söderut. Områdena mellan och närmast omkring kärrpartierna upptas av barrskog med stort inslag av lövträd.

Reservatet består av två sinsemellan olikartade områden. Dels det inre reservatsområdet som omfattar de låglänta markerna nedanför åsslutningen och där de botaniska rika kärrpartierna ingår och dels det yttre reservatsområdet öster och nordost därom som utgör det närmaste tillrinningsområdet för kärren. Det yttre reservatsområdet består till övervägande delen av sandig grusig mark som är bevuxen med barrblandskog. I norra delen av området ingår ett ca 2 ha stort bergsparti med glest bevuxna hållmarker. Från detta bergsområde har man på flera platser vidsträckt utsikt över kärren och Sjösafjärden. På sydvästra sidan av berget finns stora, väl markerade, ursvarvningar av jättegrytskaraktär.

Sjösakärren tillhör en våtmarkstyp som aldrig varit vanlig i Södermanland och som, under de senaste hundra åren blivit alltmer sällsynt. Sjösakärren är i dag länets förnämsta rikkärrområde. Floran är speciellt rik på orkidéer. Närmare hälften av de i Sverige förekommande orkidéarterna har påträffats här.

Kärrområdena har tidigare utnyttjats som betesmarker och smärre delar av dem har tidvis brukats som åker. Betet upphörde i mitten av 1960-talet. Åren närmast efter det att betet upphört förekom en kraftig ökning av orkidéerna. Under senare tid har de tidigare öppna kärrytorna långsamt vuxit igen. På de torrare partierna har tall och björk vandrat in medan i de våtare delarna vass och kärrfräken brett ut sig på de konkurrenskänsliga, intressanta arternas bekostnad. En restaurering av de tidigare öppna ytorna genom successiva röjningar och återupptagande av betet har bedömt vara nödvändiga för att dessa skall kunna bevaras som orkidérika kärrmarker.

Ärendets handläggning

Sjösakärren har på grund av sin rika flora varit kända sedan lång tid tillbaka. Området har behandlats i beskrivningar och uppsatser från bl a Skogshögskolan, Sveriges geologiska undersökning och Stockholms universitet samt i länsstyrelsens kommuninventeringar (se bilaga A). I den fysiska riksplaneringen har kärren betecknats som ett område av riksintresse för den vetenskapliga naturvården.

På initiativ av länsstyrelsen har förhandlingar tagits upp mellan markägaren och staten om att avsätta området kring Sjösakärren som naturreservat. Överenskommelse om reservatets avgränsning

och föreskrifternas utformning har träffats hösten 1983. I överenskommelsen ingår även nyttjanderätt för staten till skog och skogsprodukter inom det inre reservatsområdet under en tid av femtio år. Skötselplan för reservatet har upprättats av länsstyrelsen i samråd med markägaren, skogsvårdsstyrelsen och professor Måns Ryberg vid Bergianska stiftelsen i Stockholm.

Ärendet har varit remitterat till markägaren, statens naturvårdsverk, skogsvårdsstyrelsen, professor Måns Ryberg, Nyköpings kommun, Södra Sörmlands Biologiska Förening och Sörmlands naturvårdsförbund.

Ärendet har redovisats i länsstyrelsens förtroendemannastyrelse vid styrelsens sammanträde den 27 april 1984.

Ändamålet med reservatet

Ändamålet med naturreservatet är att skydda och bibehålla ett kalkkärrområde med atrik och särpräglad flora för att detta skall kunna utnyttjas för forskning och undervisning samt för att det även framgent skall kunna berika den sörmländska naturen. Skyddet skall inriktas på att bevara området mot förändringar och ingrepp som kan påverka floran, kärrvegetationen, den geologiska lagerföljden och hydrologin. Reservatet skall dessutom ge möjligheter till de aktiva vård och skötselåtgärder som erfordras för att hindra igenväxningen av de öppna kärrytorna samt om så erfordras ge stöd för en kanalisering av besökare.

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 § naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen det område, som med grov heldragen linje markerats på bifogade kartor (bilaga B1 och B2) som naturreservat.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

- A. Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

- 1 bedriva täkt, gruvbrytning, utfyllning, muddring, slaktning, dikning eller annan verksamhet som kan förändra markytan eller påverka dräneringsförhållandena i området. (Beträffande skyddsdikning se punkt 13.),

- 2 bedriva täkt av lav, mossor,
- 3 bedriva skogsbruk annat än i överensstämmelse med den samtidigt med detta beslut fastställda skötselplanen (bilaga C)
- 4 anlägga vägar,
- 5 uppföra ny byggnad eller ändra befintlig byggnad till ett väsentligt annat ändamål än det vartill byggnaden tidigare varit använd,
- 6 upplåta mark inom reservatet för militära övningar
- 7 upplåta mark för tävlingar
- 8 uppföra stängsel annat än i enlighet med den samtidigt med detta beslut fastställda, skötselplanen (bilaga C),
- 9 använda kemiska bekämpningsmedel,
- 10 utföra gödsling med handelsgödsel i det inre reservatsområdet,

Vidare är det utan länsstyrelsens tillstånd förbjudet att

- 11 utföra skogsgödsling i yttre reservatsområdet,
- 12 framdraga luft- eller markledning
- 13 utföra skyddsdikning i yttre reservatsområdet.

B. Föreskrifter jämlikt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

- 1 Markägare och innehavare av särskild rätt till marken (t ex jaktarrendator) skall tåla att de åtgärder vidtas inom området som framgår av den till detta beslut bifogade skötselplanen.
- 2 Naturvårdsförvaltaren har rätt att inom inre reservats- området utföra de åtgärder i enlighet med den till detta beslut bifogade skötselplanen som erfordras för att uppnå syftet med reservatet.

C. Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

- 1 skada eller göra åverkan på levande eller döda träd och buskar,

- 2 plocka eller gräva upp örter, gräs, mossor eller lavar,
- 3 medvetet störa djurlivet,
- 4 tälta eller ställa upp husvagn,
- 5 göra upp eld,
- 6 rida,
- 7 framföra motorfordon på annat än härför anvisade vägar,
- 8 parkera på annat än anvisad parkeringsplats,
- 9 använda snöskoter eller annat terrängfordon,
- 10 anordna tävlingar.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa nedanstående föreskrifter och bifogade skötselplan.

- 1 Utmärkning
Reservatet skall utmärkas i enlighet med svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar
- 2 Förvaltare
Naturreservatet skall i naturvårdshänseende förvaltas av skogsvårdsstyrelsen.
- 3 Samråd
Vid förvaltningen skall samråd ske med länsstyrelsen och för det yttre reservatsområdet även med markägaren.
- 4 Undantag från skogsvårdslagstiftningen
Inom det inre reservatsområdet skall skogsvårdslagens och skogsvårdsförordningens föreskrifter inte gälla.
- 5 Skötselplan
Se bilaga C

Upphävande av tidigare beslut

Då detta beslut vunnit laga kraft skall länsstyrelsens beslut den 17 maj 1968 (dnr I I I R11-9-66) enligt 19 § naturvårdslagen

upphöra att gälla för den del som reservatet omfattar

Besvär till jordbruksdepartementet (se bilaga)

Kerstin Wiedling
Kerstin Wiedling

Georg Olsson
Georg Olsson

Bilagor

Förteckning över litteratur och meddelanden

Översiktskarta i skala 1:50 000

Reservatskarta i skala 1:20 000

Skötselplan

bilaga A

bilaga B:1

bilaga B:2

bilaga C

FÖRTECKNING AV LITTERATUR OCH MEDDELANDEN ÖVER SJÖSAKÄRREN

Brissman, T et Sjöstedt, J. 1984: Sandstugukärrets insektsfauna. Stencil. 26 s

Brotzen, F. 1962. Kärrängarna vid Sjösafjärdeh, Södermanlands län de geologiska och hydrogeologiska förhållandena. S.G.U., konsult. ytt. Stencil.

Julin, E. 1962: Tillägg till Stäkkärrens kärleväxtflora. Nyköpings Biologiska Förenings Medlemsblad Nr 11.

Julin, E. 1963: Några sörmländska svampfynd. Bot. Notiser 116:293-304.

Persson, Ch. 1982: Ang. geologiska undersökningar vid Sjösakärret. S.G.U. Stencil.

Pettersson, B. 1961: Massförekomst av det fridlysta flugblomstret i Nyköpingstrakten. Nyköpings Biologiska Förenings Medlemsblad Nr 7:1-2.

Ryberg, M. 1960: Beskrivning över Stäkkärret i Svärta kommun, Södermanlands län. Stockholms Universitet. Stencil. 6 s

Ryberg, M. 1962: Kärrängarna vid Sjösafjärden. P.M. för arbetsutskottet av Naturskyddsrådet i Södermanlands. Stencil.

Thomander, H. 1966: Knottblomstret påträffat vid Sandstugan och Sjösa. Nyköpings Biologiska Förenings Medlemsblad Nr 3:5.

Stenbeck, G. 1969: Extremrikkärren vid Sjösa (Stäk) i Svärta socken och Södermanlands län - en undersökning av vegetation och flora. Stencil 39 s + 6 bil.